

แนวทางการสอนแบบ 8Ps ที่เน้นการปฏิบัติ เพื่อการสอนการบรรเลงดนตรี¹ 8Ps Teaching Concept, Focus on Practice for Teaching in Musical Performance¹

ไกรวิทย์ สุขวิน^{2*} (Kraiwit Sukwin)^{2*}

สิษณ์เศก ย่านเดิม³ (Sitsake Yanderm)³

บทคัดย่อ

การสอนบรรเลงดนตรีมีเป้าประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีนั้นได้ โดยอาศัยรูปแบบวิธีการสอนที่ใช้สำหรับการสอนดนตรีเป็นการเฉพาะ ซึ่งจะถูกคิดค้นโดยนักดนตรีศึกษาที่มีชื่อเสียง หรือนำแนวคิดทางการสอนที่เน้นการปฏิบัติมาประยุกต์กับเนื้อหาบทเรียนการบรรเลงดนตรี หากแต่แนวคิดนั้นอาจยังมีช่องว่างของกระบวนการ ซึ่งมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้การบรรเลงดนตรี บทความนี้จึงมุ่งอธิบายแนวทางการสอนที่เน้นการปฏิบัติโดยประยุกต์ใช้กับการสอนบรรเลงดนตรี และการวิเคราะห์เพื่อนำข้อสรุปจากแนวคิดเหล่านั้นมาพัฒนาเป็นแนวทางการสอนที่เน้นการปฏิบัติสำหรับการสอนบรรเลงดนตรีเป็นการเฉพาะ ผลของการศึกษาจึงเกิดเป็นแนวทางการสอนทักษะการบรรเลงดนตรี

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงปี่ได้ของควน ทวนยก (ศิลปินแห่งชาติ)”

² นิสิตระดับปริญญาโท, สาขาวิชาศิลปศึกษา (ดนตรีศึกษา) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร 10110, อีเมล : kraiwit.sukwin@g.swu.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร 10110, อีเมล : sitsake@gmail.com

¹ This article submitted in partial of the thesis entitled “A STUDY OF TRANSMISSION OF PEE – TAI PERFORMANCE BY KUAN THUANYOK”

² Graduate Student, Master of Education in Art Education (Music Education), Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, Krung Thep Maha Nakhon, 10110, E-mail : kraiwit.sukwin@g.swu.ac.th

³ Asst. Prof. Dr., Western Music Section, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, Krung Thep Maha Nakhon, 10110, E-mail : sitsake@gmail.com

* Corresponding author : E-mail address : kraiwit.sukwin@g.swu.ac.th

Received: June 6, 2023 ; Revised: July 17, 2023; Accepted: August 7, 2023

8Ps ประกอบด้วย 1) ขั้นเตรียมความพร้อม (Preparation) 2) ขั้นเรียนรู้แรกเริ่ม (Primary) 3) ขั้นปฏิบัติ (Practice) 4) ขั้นปรับประยุกต์ (Practical) 5) ขั้นปฏิบัติอย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติ (Precise and Naturally Practice) 6) ขั้นปฏิบัติร่วม (Practice with Group) 7) ขั้นก้าวหน้า (Progress) และ 8) ขั้นสร้างตัวตน (Prominence or Be a Self – Made) โดยแนวคิดนี้อธิบายตั้งแต่ขั้นแรกก่อนการเรียนรู้ดนตรีกระทั่งผู้เรียนมีเอกลักษณ์ทางดนตรีเป็นของตนเอง ซึ่งส่งเสริมให้การเรียนรู้ทางดนตรีนั้นสมบูรณ์และผู้สอนสามารถปรับประยุกต์กับการสอนการบรรเลงดนตรีรูปแบบต่างๆ ได้

คำสำคัญ : การสอนทักษะ, การสอนดนตรี, การบรรเลงดนตรี, แนวคิด 8Ps

Abstract

Teaching in music performance aims to students can play musical instruments by teaching technique in music specifically. Which was invented by famous music educators. Sometime, apply a teaching concept that focuses on practice with content in music performance lesson, but those concepts may still have gaps that important for music performance teaching. This article aims to explain the teaching concept focus on practice in music performance teaching and analyze to draw a conclusion for developing a teaching concept focus on practice in musical performance teaching. The result of this study is 8Ps concept includes: stage 1 Preparation; stage 2 Primary; stage 3 Practice; stage 4 Practical; stage 5 Precise and Naturally Practice; stage 6 Practice with Group; stage 7 Progress and stage 8 Prominence or Be a Self – Made. The concept is explaining the early stages of music learning to students have their own musical identity. This concept encourages complete musical learning and teacher can adapt to teach different types of music.

Keywords : Teaching in Skills, Music Teaching, Musical Performance, 8Ps Concept

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันตลอดเวลา องค์ความรู้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์สามารถเติมเต็มความรู้ ความคิด ประสพการณ์ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมนั้นได้ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2563 : 27) ซึ่งความรู้ที่กล่าวถึงนี้อาจมีลักษณะที่หลากหลายทั้งความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ซึ่งมนุษย์สามารถรับรู้ได้ผ่านการอ่าน ดู หรือรับสื่ออื่นในลักษณะต่างๆ ความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ภายในตัวบุคคลไม่ได้ถูกถ่ายทอดให้เป็นลักษณะตัวอักษร และยังมีการแบ่งประเภทความรู้ในลักษณะอื่นอีกมาก (Gupta, 2022) จึงกล่าวได้ว่าความรู้มีอยู่อย่างกระจัดกระจาย มีทั้งความรู้ที่แน่นอนและไม่แน่นอน ความรู้ที่สามารถรับรู้ได้และยากต่อการรับรู้ กระนั้น กระบวนการหนึ่งซึ่งจะเป็นสะพานเชื่อมระหว่างความรู้กับบุคคล คือ การศึกษา

การศึกษาเป็นกระบวนการเพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้จากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่ง ซึ่งไม่จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียน หากแต่ยังหมายรวมถึงสถานการณ์หรือทุกอย่างที่อยู่รอบตัวก็สามารถสร้างความรู้และทำให้บุคคลที่รับรู้ นั้นนำไปปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ (ฤติมน ศรีสุพรรณ, 2559 : 13) โดยการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการการเรียนรู้ซึ่งมีหลายรูปแบบ ในความรู้หนึ่งอย่างอาจใช้กระบวนการถ่ายทอดหนึ่งอย่างหรือที่มากกว่าก็เป็นได้ ในการเลือกใช้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของความรู้ ผู้สอน และผู้เรียน ในการเรียนเรื่องใด ๆ จึงไม่อาจจำกัดได้ว่าต้องใช้วิธีการอย่างนั้นเพียงอย่างเดียวจึงจะประสบความสำเร็จ (Shatz, 2016) โดยวิธีการสอนมีหลายรูปแบบ อาทิ การสอนแบบบรรยาย สาธิต อภิปราย ทดลอง บทบาทสมมติ และอื่น ๆ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553 : 140) หนึ่งในวิชาที่จำเป็นต้องมีการบูรณาการกระบวนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และสามารถปฏิบัติได้ตามเป้าประสงค์นั้น คือ ดนตรี ซึ่งต้องอาศัยการเรียนรู้ทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทางดนตรีได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ ในส่วนของดนตรีจะมีนักดนตรีศึกษาหลายท่านที่ได้ให้วิธีการสอนดนตรีเป็นการเฉพาะ กล่าวคือ หลักการยูริธึมมิก (Eurhythmic) ที่เน้นการพัฒนาด้านจังหวะโดยการเคลื่อนไหวร่างกายของดัลโครซ (Dalcroze) สคูลเวิร์ก (Schulwerk) ที่เปรียบได้กับแผนการสอนที่เน้นการเคลื่อนไหวร่างกายของออร์ฟ (Orff) การใช้สัญลักษณ์ก่อนการเรียนรู้โน้ต โดยการ

ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การใช้สัญลักษณ์มือแทนเสียงโน้ต ก่อนการเรียนรู้โน้ตจริงของ โคดาไล (Kodály) การเน้นให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ จดจำ และมีความแม่นยำในเสียง โดยมีผู้สอนเป็นตัวแทนของมอนเตสซอรี (Montessori) และการเปรียบดนตรีดัง ภาษาแม่ของซูซูกิ (Suzuki) ซึ่งจะเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมให้เป็นธรรมชาติ ประหนึ่งภาษาแม่ที่ผู้เรียนใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน (ศิษณ์เศก ย่านเดิม, 2558 : 21) แต่ถึงอย่างไรมีวิธีการสอนโดยทั่วไปที่เห็นจะเกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ดนตรีอยู่ไม่น้อย คือ การเรียนการสอนตามแนวความคิดการสอนที่เน้นการปฏิบัติ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนรู้ทางการปฏิบัติดนตรีได้

บทความนี้มุ่งอธิบายแนวความคิดการสอนที่เน้นการปฏิบัติสำหรับใช้ในการ จัดการเรียนรู้การบรรเลงดนตรี เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับผู้สอนและผู้เรียนดนตรี ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีจำเป็นต้องได้รับการปฏิบัติถึงจะสามารถ ทำความเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ โดยจะนำเสนอเกี่ยวกับแนวความคิดการสอน การบรรเลง ดนตรี การบูรณาการแนวความคิดการสอนที่เน้นการปฏิบัติกับการสอนการบรรเลงดนตรี และการนำเสนอแนวคิดใหม่ที่ได้จากการต่อยอดและพัฒนาขึ้นใหม่ ดังจะกล่าวต่อไป

แนวความคิดสอน

การเรียนรู้ที่หลากหลายจากความรู้ที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดกระบวนการเพื่อให้ บรรลุวัตถุประสงค์แห่งการเรียนรู้มีหลากหลาย ด้วยกระบวนการที่หลากหลายผ่าน ระยะเวลาที่ยาวนาน ผ่านการนำไปใช้และปรับปรุงมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ กระบวนการเหล่านั้นได้ตกผลึกเป็นแนวความคิดสอนในรูปแบบต่าง ๆ ดังในปัจจุบัน

ในการแบ่งประเภทของแนวความคิดการจัดการเรียนรู้สามารถจำแนกได้หลายมิติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนักคิดแต่ละท่านว่าได้แบ่งกรอบหรือให้คำจำกัดความของกรอบการ แบ่งแนวคิดต่าง ๆ ไว่กว้างแคบหรือลึกตื้นเพียงใด ในที่นี้ผู้เขียนได้ยกเอาการแบ่ง กรอบแนวคิดตามรูปแบบของ ทิศนา ขัมมณี (2560 : 6 – 7) ซึ่งได้แบ่งแนวความคิด การจัดการเรียนรู้ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลไว้ 5 รูปแบบ ได้แก่

1. การเรียนการสอนที่เน้นพัฒนาด้านพุทธิพิสัย

เน้นการพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้และพัฒนาทักษะทางปัญญา ซึ่งใน กระบวนการเรียนรู้นั้นสามารถแบ่งได้เป็น 6 ขั้นจากง่ายไปยากตามทฤษฎีการเรียนรู้

ของบลูม (Bloom) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ชี้ให้เห็นความเข้าใจของผู้เรียนในความรู้ที่นั้น ประกอบด้วย ขั้นความจำ (Remembering) ความเข้าใจ (Understanding) การประยุกต์ใช้ (Applying) การวิเคราะห์ (Analyzing) การประเมินค่า (Evaluating) และการคิดสร้างสรรค์ (Creating) (University of Nebrask, 2015)

2. การเรียนการสอนที่เน้นพัฒนาด้านจิตพิสัย

เน้นการพัฒนาผู้เรียนในเรื่องที่เกี่ยวข้องมารยาททางสังคมในแง่มุมต่าง ๆ เช่น การใช้อารมณ์ความรู้สึก การชื่นชม การเห็นคุณค่าในตน ผู้อื่น และสิ่งต่าง ๆ ความกระตือรือร้น แรงบันดาลใจ และทัศนคติที่ดี ซึ่งในประเด็นนี้สามารถแบ่งได้เป็น 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นรับปรากฏการณ์ (Receiving Phenomena) ตอบสนองปรากฏการณ์ (Responding to Phenomena) ประเมินค่า (Valuing) การจัดระเบียบ (Organization) และการนำมาเป็นแบบอย่างในตน (Characterization) (University of Nebrask, 2015)

3. การเรียนการสอนที่เน้นพัฒนาด้านทักษะพิสัย

เน้นให้ผู้เรียนสามารถกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ คล่องแคล่ว ชำนาญ และทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลของการมีทักษะที่ดี จะยังผลให้งานที่ต้องอาศัยทักษะนั้นสามารถสำเร็จลงได้ด้วยดี โดยทักษะสามารถเกิดขึ้นได้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเรียนรู้ ขั้นปฏิบัติเอง และขั้นหาความชำนาญ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553 : 67)

4. การเรียนการสอนที่เน้นพัฒนาทักษะกระบวนการ

เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้กระบวนการของการได้มาซึ่งความรู้ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็น กระบวนการทางปัญญา อาทิ กระบวนการการสืบสอบแสวงหาความรู้ กระบวนการ คิดวิเคราะห์ กระบวนการคิดเชิงอุปนัย รวมถึงวิธีการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น กระบวนการทำงานร่วมกัน (ทศนา เขมมณี, 2560 : 40)

5. การเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการ

เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการพัฒนาอย่างรอบด้าน จากการบูรณาการรูปแบบหรือแนวคิดการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งจากการวิธีการที่เน้นเนื้อหาสาระ ทักษะ จิตพิสัย และกระบวนการ ซึ่งในปัจจุบันได้รับความนิยมอยู่ไม่น้อย (ทศนา เขมมณี, 2560 : 50)

จากการแบ่งรูปแบบของแนวคิดการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 ประเภทนั้น เห็นได้ว่า ลักษณะการเรียนรู้และเป้าประสงค์ของการเรียนรู้ของแต่ละแนวคิดมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด การนำไปใช้จึงขึ้นอยู่กับรูปแบบขององค์ความรู้ที่ผู้สอนต้องการถ่ายทอดให้กับผู้เรียน ซึ่งในหมวดของวิชาดนตรีที่ต้องอาศัยการปฏิบัติจึงเห็นควรศึกษาแนวคิดการสอนที่เน้นการพัฒนาทางด้านทักษะพิสัยเป็นพิเศษ ด้วยที่แนวคิดดังกล่าวจะเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้เกิดความคล่องแคล่ว ชำนาญ ในทักษะที่ต้องการให้เกิดนั้นได้

การบรรเลงดนตรี

การบรรเลงดนตรีเป็นการปฏิบัติเครื่องดนตรีอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันทั้งในลักษณะที่พร้อมกันหรือคนละห้วงเวลากัน ซึ่งผู้ที่สามารถบรรเลงดนตรีได้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการเล่นเครื่องดนตรีชิ้นนั้น จึงทำให้การบรรเลงดนตรีเกิดความไพเราะได้ ดังที่ ญรุทธ์ สุทธจิตต์ (2561 : 9) กล่าวว่า ผู้ที่บรรเลงดนตรีจนสามารถแสดงดนตรีได้จะต้องมีฝีมือในการบรรเลงเครื่องดนตรีนั้นอย่างดีเยี่ยม บางส่วนอาจมีพรสวรรค์ทางดนตรีอยู่แต่เดิม ทว่าทุกคนต้องมีความมุ่งมั่น ความขยันหมั่นเพียรในการฝึกซ้อมเพื่อให้มีความคล่องแคล่ว และมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ฉะนั้น ผู้ที่จะสามารถบรรเลงดนตรีได้จึงต้องอาศัยผู้สอนที่มีความรู้และมีวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนเฉพาะบุคคล จึงจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้บรรเลงดนตรีที่ดีได้

การบรรเลงดนตรีแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะอย่างกว้าง (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ, ม.ป.ป.) ได้แก่

1. การบรรเลงเดี่ยว

ลักษณะสำคัญของการบรรเลงเดี่ยว คือ การบรรเลงเครื่องดนตรีคนเดียว หรืออาจบรรเลงมากกว่า 1 คน แต่มีผู้บรรเลงที่เป็นตัวหลัก 1 คน และผู้บรรเลงท่านอื่นจะบรรเลงประกอบจังหวะหรือแสดงยืนพื้นเพื่อให้บทเพลงมีความสมบูรณ์เท่านั้น หากแต่ไม่มีการแสดงที่สะดุดสายตาผู้ชม ซึ่งบทบาทดังกล่าวจะเป็นหน้าที่ของผู้บรรเลงเดี่ยว ที่ต้องแสดงทักษะ ฝีมือ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในเครื่องดนตรีชิ้นนั้น

2. การบรรเลงรวมวง

ลักษณะสำคัญของการบรรเลงรวมวง คือ การบรรเลงด้วยนักดนตรีหลายคน แต่ละคนบรรเลงเครื่องดนตรีที่ต่างกักันหรือเหมือนกันแล้วแต่กรณีและรูปแบบของวงที่บรรเลง โดยการบรรเลงรวมวงในบทเพลงหนึ่งจะต้องยึดถือจังหวะที่พร้อมเพรียงกัน ไม่ว่าจะเป็นจังหวะที่ช้าหรือเร็ว และการบรรเลงเพลงใด ๆ ที่สอดคล้องอารมณ์ความรู้สึกของนักประพันธ์ไว้มาก บทเพลงนั้นมักมีทำนองที่ไพเราะ สดวกาม ซึ่งต้องอาศัยความดัง – เบา ของการบรรเลงร่วมด้วย ผู้บรรเลงในวงทุกคนจึงต้องจัดการกับเสียงของเครื่องดนตรีที่ตนบรรเลง หากแต่ความเบาหรือดังจะมีมากน้อยเพียงใดผู้บรรเลงทุกคนต้องมึสมาธิในการฟังระดับเสียงของวงหรือสังเกตว่าผู้บรรเลงคนอื่น ๆ ได้เล่นเบาลงเท่าใดหรือดังขึ้นเท่าใด ดังนั้นประเด็นสำคัญของการบรรเลงรวมวงและเป็นสิ่งที่นักดนตรีทุกคนต้องตระหนักคือ ความสามัคคีและไหวพริบในการสังเกตเพื่อนร่วมวง

การบรรเลงเดี่ยวและการบรรเลงรวมวงล้วนต้องอาศัยการฝึกฝนทักษะการบรรเลงของผู้บรรเลงเครื่องดนตรีนั้น ซึ่งการฝึกฝนจำเป็นต้องอาศัยหลักการหรือแนวความคิดการสอนที่สอดคล้องกับรูปแบบการปฏิบัติ และนอกจากทฤษฎีการสอนดนตรีของนักดนตรีศึกษาท่านต่าง ๆ แล้ว ยังมีแนวความคิดการสอนที่เน้นการปฏิบัติซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ หากแต่ต้องปรับประยุกต์ให้เข้ากับการเรียนการสอนทักษะทางดนตรีอีกครั้งหนึ่ง

โดยการบรรเลงดนตรีสามารถกระทำได้ในพื้นที่ที่ต่างกักันตามแต่ความเหมาะสมของดนตรีนั้น ๆ ตามที่ สธน โรจนตระกูล (2559 : 16) ได้แบ่งประเภทของการจัดบรรเลงหรือแสดงดนตรีไว้ดังนี้

1. บรรเลงในห้องโถงหรือหอประชุม (Concert Hall)

เป็นการจัดการแสดงดนตรีที่มีขนาดใหญ่ มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้คนที่สนใจได้รับรู้ ซึ่งในกรณีนี้โดยส่วนใหญ่มักมีการเก็บค่าเข้าชม

2. บรรเลงในห้อง (Concert House)

เป็นการจัดการบรรเลงดนตรีที่มีขนาดเล็ก อาจมีการประชาสัมพันธ์หรือไม่ก็ได้ ซึ่งหากประชาสัมพันธ์ก็จะเชิญชวนเพียงบุคคลในกลุ่มเล็กเท่านั้น โดยแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ

2.1 จัดภายในบ้าน มักจัดเพื่อสังสรรค์กับคนในครอบครัว หรือพรรคพวกเดียวกันเท่านั้น จึงไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลอื่นทราบ

2.2 สถาบันเป็นผู้จัด เป็นการจัดแสดงดนตรีโดยสถาบันสอนดนตรี หรืออาจเป็นสถาบันอื่น ซึ่งไม่มีการขายบัตรเข้าชม แต่ในการจัดแต่ละครั้งจะมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันไป อาทิ จัดเพื่อเป็นการแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีของผู้ที่เรียนดนตรีกับทางสถาบันดนตรีครบตามกำหนดเวลา หรืออาจจัดเพื่อระดมทุนเพื่อนำเงินไปใช้ในการกิจกรรมทางสังคม

ดังนั้น การแสดงดนตรีจึงต้องใช้ผู้บรรเลงดนตรีที่ต้องผ่านการฝึกฝนจากผู้สอนที่รอบรู้และเข้าใจในดนตรีและการสอน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถประสบความสำเร็จในการเรียนดนตรี จึงเห็นได้ว่า กระบวนวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสำเร็จตามเป้าประสงค์การเรียนรู้จึงเป็นประเด็นสำคัญ ในที่นี้ ผู้เขียนจึงเห็นความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้เพื่อการสอนการบรรเลงดนตรี ซึ่งควรมีการนำวิธีการที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล เมื่อดนตรีเป็นเรื่องของการปฏิบัติ การนำแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติจึงเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงเป็นอันดับแรก โดยจะกล่าวถึงในประเด็นถัดไป

การบูรณาการแนวคิดการสอนที่เน้นการปฏิบัติกับการสอนการบรรเลงดนตรี

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ทางดนตรีเห็นควรเป็นแนวคิดที่เน้นด้านการปฏิบัติเป็นหลัก ด้วยที่ดนตรีมีความเกี่ยวข้องกับการฝึกทักษะ โดยแนวคิดเหล่านี้นจะให้ความสำคัญกับการปฏิบัติ ฝึกซ้อม การลงมือทำอย่างสม่ำเสมอ (ฤติมน ศรีสุพรรณ, 2559 : 35 - 36) ซึ่งแนวคิดในกลุ่มที่กล่าวมามีดังนี้

1. แนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน (Simpson) (ทิสนา เขมมณี, 2563 : 245 - 256)

แนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน เน้นพัฒนาทักษะที่มีความเกี่ยวข้องกับร่างกายของผู้เรียน โดยการฝึกทักษะจำเป็นต้องใช้กล้ามเนื้อหลายส่วน จึงจำเป็นต้องฝึกปฏิบัติให้เกิดความถูกต้องคงทน แม่นยำ และชำนาญในการกระทำ นอกจากนี้ แนวคิดของซิมป์สันยังมีส่วนช่วยให้เกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์ ความมานะพยายาม ตลอดจนความอดทนต่อกระบวนการฝึกฝนเพื่อให้ได้มาซึ่งฝึกของทักษะนั้น โดยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดนี้มี 7 ขั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 การรับรู้ (Perception) ผู้เรียนจะได้รับการป้อนข้อมูลเพื่อให้ทราบ ว่าตนเองจะทำอะไร ซึ่งเมื่อทราบอย่างนั้นแล้วจึงต้องตั้งใจและสังเกตทักษะที่เกิดขึ้นนั้น

ขั้นที่ 2 การเตรียมความพร้อม (Set) ผู้เรียนจะต้องเตรียมร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ ให้พร้อมต่อการฝึกทักษะ

ขั้นที่ 3 การสนองตอบภายใต้การควบคุม (Guided Response) ผู้เรียน ได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติ โดยการเลียนแบบพฤติกรรมเป้าหมายด้วยการลองผิด ลองถูก เมื่อปฏิบัติทักษะนั้นซ้ำ ๆ จะทำให้ผู้ฝึกสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่รับรู้ ได้อย่างถูกต้อง

ขั้นที่ 4 การให้ลงมือทำจนกระทั่งทำได้เอง (Mechanism) ในขั้นนี้จะช่วยให้ ผู้เรียนปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามเป้าหมาย ทั้งยังเกิดความเชื่อมั่นในทักษะ

ขั้นที่ 5 การกระทำอย่างสมบูรณ์แบบ (Complex Overt Response) ผู้เรียน ได้ปฏิบัติทักษะเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง สมบูรณ์แบบ ในทุกกระบวนการ

ขั้นที่ 6 การปรับปรุงและประยุกต์ (Adaptation) ผู้เรียนและผู้สอนสังเกต ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น แล้วจึงปรับแก้ให้ถูกต้อง

ขั้นที่ 7 การคิดริเริ่ม (Origination) ผู้เรียนนำทักษะดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ ในสถานการณ์ที่หลากหลายจะมีส่วนช่วยสร้างความคิดรูปแบบใหม่ขึ้น

ในการจัดการเรียนรู้การบรรเลงดนตรีตามแนวคิดการพัฒนาทักษะของ ชิมพ์ชัน เห็นได้ว่าแนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติของตัวผู้เรียน เป็นอย่างมาก กระนั้นแล้วครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้มีความรอบรู้ในด้านดนตรี อย่างเฉพาะทางเช่นเดียวกัน ในที่นี้ยกการสอนการบรรเลงปี่ได้ซึ่งเป็นปี่ที่ใช้บรรเลง ประกอบการแสดงโนราและหนังตะลุงเป็นตัวอย่าง

ขั้นที่ 1 การรับรู้ (Perception) ผู้สอนปี่ได้บอกกล่าวกับผู้เรียนว่าจะต้อง เรียนรู้สิ่งใดบ้าง จากนั้นจึงสาธิตสิ่งเหล่านั้นให้ผู้เรียนดู และผู้เรียนสังเกตว่าผู้สอน ปฏิบัติอย่างไร หรืออาจให้ผู้เรียนได้ชมการปฏิบัติปี่ได้ในวงดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบ การแสดงในที่แสดงจริง เพื่อให้เกิดแรงขับในการฝึกอีกทางหนึ่ง

ขั้นที่ 2 การเตรียมความพร้อม (Set) ผู้สอนปีได้เตรียมความพร้อมก่อนการฝึกการบรรเลงปีได้ โดยต้องมีการไหว้ครูเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตัวผู้เรียนและผู้สอน ทั้งยังช่วยให้เกิดความสบายใจและถูกตามหลักความเชื่อของคนตรีพื้นบ้าน จึงเป็นที่เสริมแรงใจในการเรียนรู้และมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้กับครูท่านนั้น

ขั้นที่ 3 การสนองตอบภายใต้การควบคุม (Guided Response) ผู้เรียนปีได้เริ่มฝึกการจับปี การทดลองเป่าเสียงต่าง ๆ โดยการฝึกครั้งนี้เป็นการฝึกจากการเลียนแบบผู้สอน

ขั้นที่ 4 การให้ลงมือทำจนกระทั่งทำได้เอง (Mechanism) ผู้เรียนปีได้จดจำและเรียนรู้จากความผิดพลาดที่ได้ลองผิดลองถูกในการเลียนแบบผู้สอนจากขั้นที่ 4 จนกระทั่งรู้และเข้าใจวิธีการปฏิบัติเสียงนั้น ๆ และสามารถเป่าได้เองโดยไม่ต้องให้ผู้สอนเป่าให้ดูเป็นตัวอย่าง

ขั้นที่ 5 การกระทำอย่างสมบูรณ์แบบ (Complex Overt Response) ผู้เรียนปีได้ฝึกฝนการไล่เสียงโน้ตแต่ละเสียงให้เกิดความชำนาญ แม่นยำ และคล่องแคล่วสามารถเป่าสลับโน้ตโดยไม่เรียงตามลำดับเสียงได้ ขั้นนี้อาจให้ผู้สอนสร้างโจทย์ว่าเป่าเสียงใดในระดับเสียงใด (Octave)

ขั้นที่ 6 การปรับปรุงและประยุกต์ (Adaptation) ผู้สอนปีได้สังเกตและให้คำแนะนำในการปรับแก้ในจุดที่ผิดพลาด และเริ่มฝึกการบรรเลงเพลงอย่างง่าย เมื่อผู้เรียนเป่าได้แล้วผู้สอนจะต้องให้คำชี้แนะ ปรับแก้ข้อผิดพลาดจนผู้เรียนสามารถบรรเลงเพลงนั้นได้อย่างสมบูรณ์ แล้วจึงต่อเพลงอื่น ๆ ต่อไป

ขั้นที่ 7 การคิดริเริ่ม (Origination) ผู้เรียนปีได้เริ่มนำทักษะการบรรเลงปีที่ได้ฝึกฝนมาไปบรรเลงร่วมกับวงดนตรีโนราหรือหนังตะลุงเพื่อให้ได้เรียนรู้การบรรเลงจากสถานการณ์จริง เมื่อเกิดข้อผิดพลาดก็สามารถแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ด้วยตนเอง

2. แนวคิดการสอนทักษะปฏิบัติของเดฟ (Dave) และแฮร์โรว์ (Harrow)

(ทศนา แหมมณี, 2563 : 245 – 246 ; ทศนา แหมมณี, 2560 : 37 - 38)

แนวคิดการสอนทักษะของเดฟและแฮร์โรว์มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน โดยต่างมุ่งเน้นการแสดงออกอย่างถูกต้อง มีความชำนาญในทักษะ และเป็นธรรมชาติ โดยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดนี้แบ่งเป็น 5 ขั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 การเลียนแบบ (Imitation) ผู้เรียนจะได้สังเกตทักษะที่ต้องการกระทำหรือเป็นทักษะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเองอย่างคร่าว ๆ

ขั้นที่ 2 การลงมือทำตามคำสั่ง (Manipulation) ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติทักษะนั้นโดยไม่มีแบบอย่างให้ดู กล่าวคือ ผู้สอนเป็นผู้ให้คำสั่งแล้วผู้เรียนปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้นั้น หรือหากไม่มีผู้สอนอาจใช้คำสั่งจากคู่มือได้เช่นกัน

ขั้นที่ 3 การกระทำอย่างถูกต้องแม่นยำ (Precision) ผู้เรียนจะได้รับการฝึกฝนทักษะนั้น ๆ ให้เกิดความถูกต้องโดยปราศจากตัวแบบและคำสั่งต่าง ๆ เมื่อผู้เรียนฝึกฝนได้ทักษะที่ถูกต้องแล้ว การฝึกฝนต่อจะทำให้เกิดความแม่นยำในทักษะนั้นยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 การแสดงออก (Articulation) ผู้เรียนจะได้นำทักษะที่ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องแม่นยำแล้วไปปรับประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่

ขั้นที่ 5 การกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ (Naturalization) ในขั้นนี้ผู้เรียนจะมีความรู้สึกผ่อนคลาย ไม่รู้สึกว่าจะต้องใช้ความพยายามในการปฏิบัติ สามารถปฏิบัติได้อย่างอัตโนมัติและเป็นธรรมชาติ

ในการจัดการเรียนรู้การบรรเลงดนตรีตามแนวคิดของเดฟและแฮร์โรว์ จะเห็นว่ามีความคล้ายคลึงกับแนวคิดของซิมพ์สัน หากแต่ได้บางกระบวนการหรือได้ควมรวมกระบวนการบางอย่างเสีย กระนั้น ตามแนวคิดของเดฟจะไม่มีขั้นของการเตรียมก่อนการเรียนรู้ จึงทำให้เหลือขั้นการเรียนรู้เพียง 5 ขั้น ในประเด็นนี้ ผู้เขียนจึงนำกระบวนการการเรียนการสอนบรรเลงเปียโนเป็นตัวอย่าง

ขั้นที่ 1 การเลียนแบบ (Imitation) ผู้สอนบรรเลงเปียโนในบทเพลงที่ต้องการให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนดู จากนั้นผู้เรียนจึงปฏิบัติโดยการเลียนแบบการบรรเลงนั้นตามที่ตนสังเกตได้จากผู้สอนอย่างคร่าว ๆ ในประเด็นนี้สังเกตได้ว่าแนวคิดการเรียนรู้ที่เป็นสากลซึ่งไม่ได้ลงลึกในทางดนตรีเป็นการเฉพาะ จะไม่มีการกล่าวถึงในเชิงสัญลักษณ์ ในที่นี้คือตัวโน้ต ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนบรรเลงดนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งดนตรีสากล การได้เห็นและปฏิบัติตามตัวโน้ตจะทำให้ง่ายต่อการฝึกปฏิบัติ ดังนั้น ในการนำมาปรับประยุกต์กับการจัดการเรียนรู้ทางดนตรีจึงควรรนำเรื่องของโน้ตเข้ามาประกอบด้วย อาทิ ให้ผู้เรียนเลียนแบบ

การบรรเลงบทเพลงจากผู้สอนโดยการดูโน้ตประกอบในรอบที่ 1 และคุณนิ้วมือหรือ อารมณ์เพลงของผู้สอนในรอบถัดไป เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การลงมือทำตามคำสั่ง (Manipulation) ในขั้นนี้ผู้เรียนจะเริ่มเรียนรู้ที่จะปฏิบัติบทเพลงนั้นได้ด้วยตัวเอง ผู้สอนจึงมีหน้าที่ควบคุมดูแลการฝึกทักษะการบรรเลง โดยการให้โจทย์ว่าให้ทำสิ่งใด และผู้เรียนจึงทำตามโดยไม่ปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่าง

ขั้นที่ 3 การกระทำอย่างถูกต้องแม่นยำ (Precision) เมื่อผู้เรียนฝึกปฏิบัติเปียโนตามคำสั่งได้แล้ว จึงนำสิ่งที่ได้ฝึกในตอนต่างๆ มาบรรเลงรวมกันให้เกิดความและถูกต้อง ซึ่งหากมีข้อผิดพลาดในการฝึกซ้อมหรือติดขัดในขั้นใด ผู้เรียนจะต้องฝึกในส่วนนั้นให้ได้ตามที่ได้ฝึกฝนมาจากขั้นก่อนหน้า

ขั้นที่ 4 การแสดงออก (Articulation) ในขั้นนี้ผู้เรียนจะต้องฝึกการนำบทเพลงดังกล่าวปรับประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่แตกต่าง หรือมีการทดลองในรูปแบบที่หลากหลายขึ้น เช่น การปรับเปลี่ยนรูปแบบของแนวเพลง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความหลากหลายของดนตรีจากวัตถุดิบเดิมที่ตนมีอยู่

ขั้นที่ 5 การกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ (Naturalization) เมื่อผู้เรียนได้ผ่านการฝึกทักษะการบรรเลงเปียโนในบทเพลงนั้นๆ อย่างครบถ้วนแล้ว ในขั้นนี้จะชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนจะมีความคล่องตัวและมีอิสระในการบรรเลง บรรเลงได้ในสถานการณ์ที่หลากหลายโดยไม่มีความรู้สึกว่ากำลังฝึกฝนขณะบรรเลง ทั้งนี้ เป็นเพราะความเข้าใจในบทเพลง แนวเพลง เทคนิค และองค์ประกอบต่างๆ ของดนตรี

3. แนวคิดการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส (Davies) (ทีศนา ขัมมณี, 2560 : 39 - 40)

แนวคิดการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะจากกระบวนการย่อยแล้วจึงเชื่อมโยงทักษะเป็นทักษะใหญ่ ซึ่งเห็นว่าการดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะได้อย่างดีและรวดเร็วยิ่งขึ้น กระบวนการเรียนการสอนของแนวคิดนี้มี 5 ขั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 สาธิตทักษะหรือการกระทำ ผู้เรียนจะได้รับชมการสาธิตทักษะที่ต้องทำให้เกิดตั้งแต่ต้นจนจบ ก่อนสาธิตผู้สอนจะต้องอธิบายและชี้ให้ผู้เรียนสังเกตในจุดสำคัญต่างของทักษะ

ขั้นที่ 2 สาธิตและให้ปฏิบัติทักษะย่อย ผู้สอนอธิบายและจำแนกทักษะใหญ่ ออกเป็นส่วน ๆ หรือให้เป็นทักษะย่อย แล้วจึงให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะแต่ละส่วน อย่างเป็นขั้นตอน

ขั้นที่ 3 ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย เป็นการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติย่อยโดยไม่มี แบบอย่างให้ดู ซึ่งผู้สอนควรสังเกตการณ์อย่างใกล้ชิด สังเกตว่าจุดใดที่ยังบกพร่อง หรือไม่ถูกต้อง ผู้สอนควรให้คำแนะนำ

ขั้นที่ 4 การให้เทคนิค เมื่อผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยได้ถูกต้องและครบ ตามกระบวนการแล้ว ผู้สอนจึงควรให้คำชี้แนะเพื่อเสริมทักษะนั้นให้ผู้เรียนสามารถ ปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 5 การเชื่อมโยงสู่ทักษะใหญ่ เมื่อผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยได้อย่าง ชำนาญแล้ว จึงรวมทักษะย่อยเป็นทักษะใหญ่ เริ่มปฏิบัติตั้งแต่แรกจนกระทั่งจบ และ ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ

ในการจัดการเรียนรู้การบรรเลงดนตรีตามแนวคิดการสอนทักษะปฏิบัติของ เดวิส มีรายละเอียดที่แตกต่างจากแนวคิดของซิมพ์สัน เดฟ และแอร์โรว์ ด้วยที่เดวิส จะมุ่งเน้นไปที่ตัวของทักษะอย่างเข้มข้น ไม่ได้ให้ความสำคัญของบริบทเช่นนักคิด ทำคนอื่น ในประเด็นนี้จึงนำการเรียนรู้การสอนบรรเลงกลองยาวเป็นแบบ

ขั้นที่ 1 สาธิตทักษะหรือการกระทำ ผู้สอนชี้แนะและบอกกล่าวถึงรูปแบบ การปฏิบัติให้ผู้เรียนทราบ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนได้สังเกตขณะรับชมการสาธิต เมื่อผู้สอนชี้แจงในขั้นตอนเรียบร้อยแล้ว จึงเริ่มสาธิตการบรรเลงตั้งแต่แรกกระทั่งจบ ในขณะที่ผู้สอนกำลังบรรเลงท่อนต่าง ๆ ผู้สอนควรชี้ให้เห็นจุดที่ควรสังเกตเป็นพิเศษ อาทิ การเปลี่ยนจังหวะ การเน้นเสียง การนับจังหวะ การใช้มือ การขึ้นและลงเพลง และอื่น ๆ

ขั้นที่ 2 สาธิตและให้ปฏิบัติทักษะย่อย ผู้เรียนเริ่มฝึกปฏิบัติ โดยผู้สอน จะจำแนกการบรรเลงออกเป็นส่วน ๆ อธิบายว่าการบรรเลงจังหวะของแต่ละส่วน เป็นอย่างไร เพื่อให้เห็นโครงสร้างการบรรเลง โดยแบ่งตั้งแต่ส่วนหัว ใ้ 3 ลา บรรเลงท่อนแรก เปลี่ยนจังหวะ บรรเลงจังหวะที่ 1 เปลี่ยนจังหวะ บรรเลงจังหวะที่ 2 เปลี่ยนจังหวะ บรรเลงจังหวะที่ 3 เปลี่ยนจังหวะ บรรเลงส่วนท้าย จากนั้นผู้สอน จึงบรรเลงให้ผู้เรียนดูและผู้เรียนเลียนแบบรูปแบบการบรรเลงนั้นไปที่ละส่วน

ขั้นที่ 3 ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ผู้เรียนเริ่มบรรเลงด้วยตนเองโดยไม่มีผู้สอนสาธิต ซึ่งผู้เรียนจะต้องปฏิบัติทักษะย่อยต่างๆ ตั้งแต่ต้นกระทั่งจบ เรียงไปทีละทักษะ ทั้งนี้ ผู้สอนต้องคอยสังเกตการณ์และให้คำแนะนำปรับแก้การตีอยู่โดยตลอด เพื่อให้ทักษะย่อยนั้นมีความสมบูรณ์

ขั้นที่ 4 การให้เทคนิค ภายหลังการฝึกบรรเลงจังหวะได้ครบถ้วน ผู้สอนจึงควรแนะนำเทคนิคที่ทำให้การบรรเลงกลองยาวมีสีสันมากขึ้น อาจเป็นการตีขัดจังหวะ การใช้ลิลาศอก เข้า และขาประกอบการตี การร่วส่งจังหวะ อารมณ์การบรรเลง และอื่น ๆ ซึ่งทำให้การตีกลองยาวมีความสมบูรณ์และไพเราะน่าฟังยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 5 การเชื่อมโยงสู่ทักษะใหญ่ ผู้สอนให้ผู้เรียนบรรเลงรวมทักษะย่อยเข้าด้วยกัน โดยเริ่มตั้งแต่การโห่ 3 ลา การบรรเลงจังหวะเพลง และการลงจบบทเพลง เมื่อปฏิบัติได้แล้วผู้สอนจึงควรชี้แนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข และฝึกซ้อมทักษะใหญ่อีกหลายครั้ง เพื่อให้เกิดความถูกต้องและบรรเลงได้อย่างเป็นธรรมชาติ

แนวคิดการสอนที่เน้นการปฏิบัติทั้ง 3 รูปแบบ ล้วนแต่มีเป้าหมายประสงค์อย่างเดียวกัน คือ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ และเป็นธรรมชาติ ในส่วนของกระบวนการจะสังเกตได้ว่ามีความแตกต่างกันในรายละเอียด แต่จะพบว่ามีการบวนการหลัก 4 ขั้น คือ เตรียมความพร้อม ปฏิบัติ ปรับปรุง/แก้ไข/ประยุกต์ และปฏิบัติอย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติ ซึ่งในการยกตัวอย่างนั้นเป็นเพียงตัวอย่างของวิธีการนำไปปรับใช้กับการสอนบรรเลงดนตรีอย่างคร่าว ๆ เท่านั้น ไม่จำกัดว่าวิธีการนั้นต้องใช้กับเครื่องดนตรีใด หรือวิธีการนั้นเหมาะสำหรับการเรียนรู้การบรรเลงดนตรีประเภทใด หากแต่แนวคิดนั้นจะเหมาะสมกับดนตรีใดก็ขึ้นอยู่กับผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหา ตลอดจนบริบทที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ (Steiner, 1988)

แนวคิดการสอนทักษะการบรรเลงดนตรี 8Ps

จากแนวคิดการสอนที่เน้นการปฏิบัติ เห็นได้ว่ามีหลายประเด็นที่มีความคล้ายคลึงกัน เมื่อสรุปแล้วทำให้เห็น 4 ขั้นตอนหลักดังที่กล่าวมาแล้ว คือ (1) เตรียมความพร้อม (2) ปฏิบัติ (3) ปรับปรุง/แก้ไข/ประยุกต์ และ (4) ปฏิบัติอย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติ และหากมองในบริบทของการสอนการบรรเลงดนตรี จะพบว่า

มีข้อสังเกตที่อาจยังขาดไปในบางประเด็น คือ (1) การเรียนรู้เชิงสัญลักษณ์หรือเรียนรู้ระยะแรกเริ่ม โดยผู้เรียนดนตรีจะต้องมีความเข้าใจในเชิงสัญลักษณ์ร่วมกับการบรรเลงดนตรี และสามารถอ่านเครื่องหมายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามลักษณะของบทเพลงได้อย่างถูกต้อง (2) การปฏิบัติร่วมกัน เป็นทักษะสำคัญของการเรียนรู้ทางดนตรี ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ลักษณะเสียงของเครื่องดนตรีต่าง ๆ การสร้างความสมดุล รวมถึงบทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดในการบรรเลงบทเพลงหนึ่งร่วมกัน (3) ความก้าวหน้า มีลักษณะเป็นการต่อยอดโดยเบื้องต้น ซึ่งผู้เรียนจะนำความรู้จากที่ได้เรียนไปปรับประยุกต์กับสถานการณ์ใหม่ และ (4) การสร้างตัวตน เป็นขั้นที่ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีสามารถนำแนวคิดทางดนตรีที่ได้จากการสังสมประสบการณ์ออกมาใช้ในเชิงปฏิบัติได้ ซึ่งทั้ง 4 ขั้นที่เพิ่มเติมขึ้นนี้ เป็นส่วนที่ส่งเสริมให้เกิดความสมบูรณ์ของการเรียนรู้ทางดนตรีตั้งแต่ขั้นต้นกระทั่งสามารถสร้างสรรค์ทางดนตรีโดยเบื้องต้นได้ ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนจึงได้สังเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาเป็น “แนวคิดการสอนทักษะการบรรเลงดนตรี 8Ps”

ขั้นที่ 1 Preparation ขั้นเตรียมความพร้อม

ขั้นเตรียมความพร้อม เป็นขั้นที่อาศัยความร่วมมือของทั้งผู้เรียนและผู้สอน เพื่อเตรียมกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งการเตรียมพร้อมที่ดีจะนำมาซึ่งความสำเร็จของเป้าหมายนั้น ในขั้นนี้ผู้เรียนและผู้สอนจะได้ปฏิบัติกิจกรรมหลายอย่างร่วมกัน กล่าวคือ 1) การสนทนาเพื่อตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนจะต้องสอบถามให้แน่ชัดว่าผู้เรียนต้องการเรียนรู้สิ่งใด เพื่ออะไร จากนั้นจึงตั้งเป้าหมายและวางแผนว่าควรมีทักษะอะไรเป็นองค์ประกอบสำหรับการฝึกการบรรเลงนั้นบ้าง ทั้งนี้ผู้สอนต้องทราบบว่าผู้เรียนมีทักษะการบรรเลงมากก่อนหรือไม่ หรือมีมากน้อยเพียงใด 2) การรับชมหรือรับฟังทักษะที่ต้องการจากผู้สอน เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนต้องการทักษะอย่างนั้นจริงหรือไม่ และต้องการในระดับความยากง่ายเพียงใด 3) การฝากตัวเป็นศิษย์และการไหว้ครู ซึ่งจะมีเฉพาะบางธรรมเนียมดนตรีเท่านั้น โดยเฉพาะในการเรียนรู้การบรรเลงดนตรีไทยภาคกลางและดนตรีพื้นบ้าน โดยเป็นการเคารพและรำลึกถึงครูอาจารย์ดนตรีที่ได้สร้างคุณูปการให้กับวงการดนตรี และยังคงสืบทอดให้กับผู้สอนในปัจจุบัน จนกระทั่งมีผู้เรียนที่สนใจจะสืบทอดศาสตร์

การบรรเลงนั้นต่อไป 4) การอบรมจิตใจเพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเปิดประตูการเรียนรู้ ผู้สอนควรมีการพูดคุยเชิงกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้สึกระหายในการเรียนรู้ และอยากพัฒนาฝีมือตนเองอย่างสม่ำเสมอ

ขั้นที่ 2 Primary ขั้นเรียนรู้แรกเริ่ม

ขั้นเรียนรู้แรกเริ่ม เป็นการเรียนรู้เพื่อเตรียมสำหรับการบรรเลง แต่จะแตกต่างกับขั้นเตรียมความพร้อม ด้วยที่ขั้นเตรียมความพร้อมเป็นส่วนที่เกิดขึ้นก่อนการเรียนรู้ แต่ขั้นเรียนรู้แรกเริ่มจะเป็นขั้นแรกของการเรียนรู้ หากแต่เป็นการปูพื้นฐานเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ขั้นต้นที่จะทำให้สามารถปฏิบัติการบรรเลงทักษะดนตรีได้ตามเป้าประสงค์ ทั้งยังเป็นส่วนเสริมให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการฝึกบรรเลงบทเพลงหรือทักษะต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น ในที่นี้จึงเป็นการเรียนรู้ในเชิงสัญลักษณ์ขั้นต้น กล่าวคือ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับเสียงและตัวโน้ต ซึ่งต้องทำความเข้าใจอย่างสังเขปว่าสัญลักษณ์ลักษณะใดแทนโน้ตตัวใด และมีเครื่องหมายใดบ้างที่กำหนดค่าความเร็ว ค่าน้ำหนักของเสียง รวมถึงสัญลักษณ์ลักษณะใดที่มีลักษณะเฉพาะสำหรับเครื่องดนตรีเพื่อช่วยให้ง่ายต่อการบรรเลง เช่น สัญลักษณ์การสีเข้า – ออกของไวโอลิน สัญลักษณ์การเหยียบแปดเดิล (Paddle) ของเปียโน กระทั่งสัญลักษณ์เกี่ยวกับการย่อน ซ้ำ เป็นต้น นอกจากนี้ ในขั้นเรียนรู้แรกเริ่ม ผู้เรียนจะได้รับการฝึกปฏิบัติทักษะที่เป็นบริบทของการบรรเลง กล่าวคือ การนั่ง การวางมือ การใช้มือ การวางเครื่องดนตรี และอื่นๆ ตามแต่ลักษณะเฉพาะของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด

ขั้นที่ 3 Practice ขั้นปฏิบัติ

ขั้นปฏิบัติ ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติการบรรเลงเครื่องดนตรีตามที่ได้วางแผนไว้ในขั้นต้น โดยในระยะแรกผู้สอนจะสาธิตทักษะอย่างช้าๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสังเกตและปฏิบัติตามได้ทัน ซึ่งก่อนการปฏิบัติทักษะนั้น จะต้องได้รับการแยกองค์ประกอบทักษะใหญ่แล้ว โดยแยกได้ว่าทักษะย่อยใดควรเริ่มปฏิบัติก่อน และทักษะใดควรปฏิบัติในภายหลัง ซึ่งทักษะที่จะปฏิบัติก่อนต้องง่ายกว่าและมีลักษณะเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะนั้นไปต่อยอดในทักษะย่อยต่อไปได้ ในขั้นนี้ผู้สอนจะคอยให้คำแนะนำและแก้ไขข้อผิดพลาด

พลาดในขณะที่ฝึกการบรรเลง และเพื่อให้สะดวกและเข้าใจได้ในแบบเดียวกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผู้สอนควรใช้โน้ตประกอบขณะสอน ซึ่งนอกจากผู้เรียนจะจดจำจากการฝึกทักษะกับเครื่องดนตรีชิ้นนั้นแล้ว เมื่อผู้เรียนต้องการฝึกซ้อมในภายหลังจะสามารถใช้โน้ตเพื่อทบทวนได้ ซึ่งจะช่วยป้องกันการหลงลืม และในบางบทเพลงก็อาจมีความยาวที่ยากต่อการจดจำในระยะเวลานานขึ้น การใช้โน้ตก็สามารถช่วยให้ผู้เรียนสามารถบรรเลงได้อย่างต่อเนื่อง ในขั้นนี้ เมื่อผู้เรียนได้ฝึกทักษะย่อยการบรรเลงในหนึ่งทักษะได้ตามสมควรแล้ว ผู้สอนก็จะให้ผู้เรียนฝึกทักษะย่อยอื่นต่อไป กระบวนการในขั้นนี้จึงมีลักษณะ ดังนี้ 1) ผู้สอนสาธิต 2) ผู้เรียนสังเกต 3) ผู้เรียนฝึกบรรเลงทักษะย่อย 4) ผู้สอนให้ข้อเสนอแนะและปรับแก้ 5) ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของผู้สอน 6) ผู้สอนและผู้เรียนดำเนินการฝึกทักษะย่อยถัดไป ทั้งนี้ กระบวนการของการฝึกทักษะย่อยอื่นจะมีกระบวนการในลักษณะเดียวกัน

ขั้นที่ 4 Practical ขั้นปรับประยุกต์

ขั้นปรับประยุกต์ เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้นำผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการฝึกปฏิบัติตามขั้นที่ 3 มาฝึกด้วยตนเอง โดยไม่มีผู้สอนเป็นตัวแบบสาธิต ผู้เรียนในขั้นนี้จึงต้องจดจำเนื้อหา วิธีการและเทคนิคต่างๆ ที่ได้ฝึกมาแล้วให้ได้ ในส่วนของผู้สอนจะมีบทบาทที่ลดน้อยลง โดยคอยควบคุมดูแลแต่ไม่อยู่ในทุกช่วงเวลา การฝึกของผู้เรียน และผู้สอนต้องให้อิสระกับผู้เรียน ควรบอกกล่าวให้ฝึกซ้อมในทักษะหรือท่อนเพลงที่ยากขึ้นให้ได้ โดยการทำให้บ่อยจนกระทั่งเกิดความเคยชิน และสามารถทำได้คล่องแคล่วขึ้น เพราะมีฉะนั้นผู้เรียนจะคิดว่าท่อนเพลงที่ต้องบรรเลงนั้นยากเกินไป ตนเองไม่สามารถทำได้ จึงฝึกซ้อมเพียงผ่านๆ ไม่ให้ความสำคัญกับส่วนนั้น และจะฝึกซ้อมเพียงท่อนที่ง่ายกว่าหรือไม่ก็ฝึกซ้อมเพียงท่อนเพลงที่ชื่นชอบเท่านั้น บทบาทของผู้สอนจึงมีลักษณะของการเป็นโค้ช (Coach) ที่คอยให้คำแนะนำเพื่อชี้แนะแนวทาง ทั้งให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์กับการฝึกทักษะเท่านั้น โดยไม่ได้ลงมือกระทำหรือสอนแบบทางตรงเช่นในขั้นก่อนหน้า

ขั้นที่ 5 Precise and Naturally Practice ขั้นปฏิบัติอย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติ

ขั้นปฏิบัติอย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะย่อยทุกทักษะได้ชำนาญแล้ว ในขั้นนี้ผู้สอนจะให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะย่อยต่างๆ ให้ต่อเนื่องกัน ซึ่งจะทำให้มีลักษณะของบทเพลงที่เสร็จสิ้นตามกระบวนการ หากแต่บทเพลงนั้นยังไม่สมบูรณ์ เพราะดนตรีมีเรื่องของอารมณ์เพลงเป็นตัวสื่อสารทำนอง ซึ่งจะทำให้บทเพลงไพเราะน่าฟัง เข้าถึงอารมณ์ผู้ฟังได้ บทเพลงนั้นก็จะเพลงที่สมบูรณ์ ขั้นนี้ผู้สอนจึงต้องให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติทักษะย่อยต่างๆ รวมกันเป็นทักษะใหญ่ ฝึกซ้ำจนกว่าผู้เรียนจะบรรเลงได้คล่องตัว เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและปฏิบัติได้โดยไม่มีอาการฝืนแล้ว ผู้สอนจะต้องฝึกทักษะความละเอียดของการบรรเลง เพื่อเพิ่มอรรถรสให้กับบทเพลง อาทิ ความหนัก - เบา ความช้า - เร็ว การใช้เทคนิคพิเศษต่าง ๆ ของแต่ละเครื่องดนตรี และที่สำคัญคืออารมณ์ของบทเพลง ซึ่งอารมณ์ของบทเพลงจะเกิดขึ้นได้หากผู้เรียนสามารถรับรู้แล้วเข้าถึงสุนทรีรสของบทเพลงนั้น การที่จะทำให้เข้าถึงผู้เรียนจะต้องเข้าใจก่อนว่าบทเพลงนั้นมีที่มาเป็นอย่างไร ผู้ประพันธ์คือใคร ประพันธ์ขึ้นเพราะเหตุใด มีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับใคร ที่ไหน อย่างไร เพราะอะไรถึงเกี่ยวข้องกับคนผู้นั้น ซึ่งทุกบทเพลงมักมีเรื่องเล่าอันเป็นแรงบันดาลใจของผู้ประพันธ์ทำให้เกิดบทเพลงนั้นๆ ขึ้นมา เมื่อผู้เรียนได้เข้าใจบทเพลงแล้วจะทำให้ปฏิบัติได้อย่างมีสุนทรียิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งที่กล่าวถึงนี้คือความเป็นธรรมชาติของการปฏิบัติดนตรี องค์ประกอบด้วย 1) ความถูกต้อง 2) เทคนิค 3) ความคล่องตัว 4) เนื้อหา และ 5) สุนทรีรส

ขั้นที่ 6 Practice with Group ขั้นปฏิบัติร่วม

ขั้นปฏิบัติร่วม เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติร่วมเป็นกลุ่ม เมื่อผู้เรียนได้ฝึกบรรเลงบทเพลงได้โดยเครื่องดนตรีเฉพาะอย่างแล้ว จึงให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการบรรเลงรวมวงกับเครื่องดนตรีอื่น อาทิ หากผู้เรียนฝึกบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า อาจให้ผู้เรียนฝึกบรรเลงบทเพลงนั้นร่วมกับเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบในวงสตริง หากเป็นวงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ถ้าผู้เรียนฝึกปี่ได้ก็อาจให้รวมวงกับเครื่องดนตรีอื่นที่มีลักษณะเป็นเครื่องห้า หากผู้เรียนฝึกบรรเลงซอด้วง อาจให้ผู้เรียนฝึกบรรเลงกับเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายไทย หรืออย่างน้อยที่สุด หากผู้เรียนสามารถบรรเลง

บทเพลงนั้นได้อย่างสมบูรณ์จากเครื่องดนตรีที่ตนฝึกแล้ว ก็ให้ผู้สอนเป็นผู้ร่วมฝึกการปฏิบัติร่วมกับผู้เรียน ซึ่งการฝึกปฏิบัติรวมวงจะมีความแตกต่างจากการฝึกปฏิบัติเดี่ยว เนื่องจากการปฏิบัติรวมวงจะประกอบด้วยเครื่องดนตรีหลายชิ้นซึ่งอาจเป็นเครื่องดนตรีประเภทเดียวกันหรือต่างประเภทกันมารวมอยู่ในวงเดียวกันและบรรเลงบทเพลงนั้นๆ ร่วมกัน บทบาทของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดจะมีความแตกต่างกัน จึงทำให้ผู้เรียนต้องเรียนรู้บทบาทของเครื่องดนตรีทั้งที่ตนเองปฏิบัติ รวมทั้งเครื่องดนตรีที่สมาชิกในวงปฏิบัติ เพื่อให้การบรรเลงบทเพลงนั้นเกิดความสมดุลของเสียงดนตรี ดังนั้น ผู้เรียนจึงต้องมีทักษะการสังเกตที่ดี สามารถแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าได้ ทั้งนี้ ผู้สอนจะเป็นผู้ชี้แนะ ซึ่งควรปฏิบัติแยกเป็นทักษะย่อยหรือท่อนเพลงก่อนแล้วจึงปฏิบัติรวมเป็นทักษะใหญ่หรือการรวมวงทั้งเพลง ผู้สอนจะมีหน้าที่คอยสังเกตและปรับวง รวมทั้งอบรมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถต่อยอดทั้งทักษะการปฏิบัติของตนเองและทักษะการปฏิบัติรวมวงได้ต่อไป

ขั้นที่ 7 Progress ขั้นก้าวหน้า

ขั้นก้าวหน้า เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติดนตรีได้อย่างคล่องแคล่วทั้งในส่วนของการปฏิบัติเดี่ยวและการปฏิบัติรวมวง ซึ่งเมื่อถึงขั้นนี้ผู้เรียนจะมีอิสระในการบรรเลงดนตรีมากยิ่งขึ้น สามารถเลือกเพลงและฝึกปฏิบัติอย่างง่ายได้ด้วยตนเอง หรือฝึกปฏิบัติบทเพลงที่ยากขึ้นตามแต่ประสบการณ์และการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งยังสามารถรวมวงจากบทเพลงที่ตนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองกับเพื่อนร่วมวงได้ และให้คำชี้แนะหรือปรับปรุง แก่ไขบทเพลงกับสมาชิกในวงได้ ในขั้นนี้ผู้สอนอาจมีบทบาทที่น้อยมาก ซึ่งจะเป็นเพียงการให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำในทักษะที่ผู้เรียนอาจมีความไม่เข้าใจ ด้วยที่ทักษะในขั้นต้นทั้งการบรรเลงเครื่องดนตรีและการอ่านโน้ตเพลงนั้น ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปแล้วและได้เพิ่มพูนขึ้นตามลำดับจากการเรียนรู้การปฏิบัติในขั้นต่างๆ ในขั้นนี้ผู้สอนควรจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงดนตรีต่อหน้าสาธารณชนหรือต่อหน้าเพื่อน ๆ เพื่อกระตุ้นความกล้าแสดงออกทางดนตรี และประสบการณ์ดังกล่าวยังสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะที่สำคัญที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในห้องเรียนหรือห้องซ้อมอีกหลายทักษะ อาทิ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าขณะเล่นจากสถานการณ์อันไม่คาดคิด ซึ่งหากเป็นในห้องซ้อมดนตรี ผู้เรียนอาจหยุดเล่นก่อนและแก้ปัญหาานั้น แต่เมื่อ

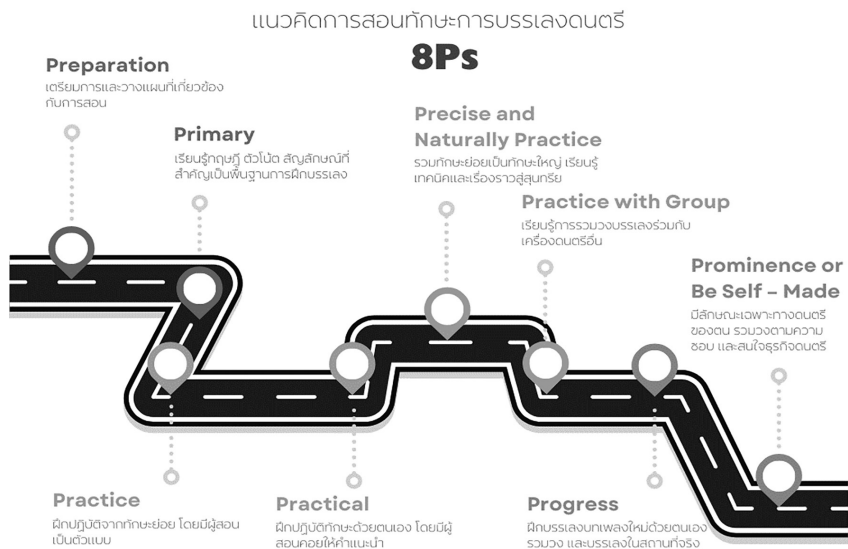
ต้องแสดงจริงผู้เรียนจะต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้านั้นโดยไม่สามารถหยุดบรรเลงกลางคันได้ การสั่งสมประสบการณ์ในส่วนนี้จะทำให้ผู้เรียนกล้าเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่แตกต่างและท้าทายยิ่งขึ้นได้

ขั้นที่ 8 Prominence or Be a Self – Made ขั้นสร้างตัวตน

ขั้นสร้างตัวตน เป็นขั้นสุดท้ายของแนวทางการสอนทักษะการบรรเลงดนตรี 8Ps เมื่อผู้เรียนมีความคุ้นชินกับดนตรี สามารถบรรเลงเดี่ยวและรวมวงได้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย สามารถแก้ปัญหาเฉพาะในการเล่นดนตรีจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาได้ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ในสิ่งที่เป็นอิสระของดนตรี กล่าวคือ สามารถคิดค้นหรือคิดสร้างสรรค์ทำนอง คอร์ด การประสานเสียง กระทั่งการแต่งเพลง เรียบเรียงเพลงได้ตามความชอบและความถนัดของตนเอง หรือเมื่อผู้เรียนบรรเลงดนตรีโดยมีประสบการณ์สั่งสมที่มากขึ้น จะมีลักษณะของไลน์ (Line) การบรรเลงเป็นของตัวเอง มีความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งผู้ที่ได้ฟังผู้เรียนผู้นั้นบรรเลงบ่อยๆ จะทำให้ทราบได้ว่าผู้เรียนคนนี้เป็นผู้บรรเลงเพลงนี้ หรือวิธีการบรรเลงแบบนี้เป็นของนักดนตรีคนนี้ ซึ่งความโดดเด่นของไลน์การบรรเลงแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันไป บางคนอาจมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นมากจดจำได้ง่าย หรือบางคนอาจมีแต่น้อยซึ่งอาจยังยากต่อการจดจำ ในอีกทางหนึ่ง ดนตรียังอาจเป็นช่องทางในการประกอบอาชีพ หรือผู้เรียนอาจหาผู้ที่มีความชื่นชอบในรูปแบบดนตรีที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันมารวมตัวกัน และจัดตั้งเป็นวงดนตรี มีการทำเพลงตามแนวที่กลุ่มตนชื่นชอบออกสู่สาธารณะ ซึ่งในปัจจุบันสามารถทำได้ในหลายช่องทางและมีความสะดวกในการเผยแพร่ หรือผู้เรียนอาจมีความชอบเป็นอย่างอื่น อาจนำไปเป็นธุรกิจการทำห้องซ้อมดนตรี ห้องอัดเสียง นักเรียบเรียงเพลง นักแต่งเพลง เป็นต้น ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เปรียบได้กับการก่อตัวของตัวตนทางดนตรีของผู้เรียน

จากแนวทางการสอนทักษะการบรรเลงดนตรี 8Ps จะเห็นได้ว่าเป็นกระบวนการเรียนการสอนดนตรีตั้งแต่เริ่มต้นกระทั่งผู้เรียนสามารถบรรเลงได้แสดงออกได้ถึงเอกลักษณ์ทางดนตรีของตนเอง กระทั่งเกิดความสนใจและนำไปเป็นธุรกิจทางดนตรีได้ โดยในทางปฏิบัติผู้สอนจะต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้อย่างถี่ถ้วน ทั้งระดับชั้นของผู้เรียน จำนวนผู้เรียน ประสบการณ์เดิม/ภูมิหลังเกี่ยวกับการเรียนดนตรี ระยะเวลาที่ใช้สอน ความพร้อมของอุปกรณ์

สถานที่ และอื่นๆ เพื่อเตรียมความพร้อมและคาดการณ์ได้ว่าขั้นใดควรใช้ระยะเวลาสอนเท่าใด ตลอดจนกำหนดเป้าหมายสุดท้ายว่าเมื่อจบกระบวนการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนสามารถปฏิบัติสิ่งใดได้ กระนั้น แนวคิดดังกล่าวสามารถนำไปปรับประยุกต์กับศาสตร์อื่นได้ แต่ต้องอาศัยความเข้าใจธรรมชาติของศาสตร์นั้นว่าในขั้นนั้นๆ ควรมีกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ของผู้เรียนตามรูปแบบของศาสตร์ได้อย่างไร

ภาพที่ 1 แนวคิดการสอนทักษะการบรรเลงดนตรี 8Ps
ที่มา : ไกรวิทย์ สุขวิน และสิขณันต์เศก ย่านเดิม

บทสรุป

การสอนบรรเลงดนตรีมีกลวิธีที่แตกต่างตามแต่ประสบการณ์และหลักการสอนของผู้สอน ทั้งนี้ แนวคิดการสอนดนตรีจากนักดนตรีศึกษาหลายท่านก็เป็นที่แพร่หลายและมีการนำมาปรับใช้ในการเรียนการสอนดนตรีของไทย นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดการสอนที่เน้นการปฏิบัติซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะทางดนตรีได้ อาทิ แนวคิดของซิมพ์สัน เดฟ แฮร์โรว์ และเดวิส ซึ่งไม่เจาะจงสาระวิชา กระนั้น ในบทความนี้ได้วิเคราะห์กระบวนการของแนวคิดการสอนที่เน้นการปฏิบัติและพัฒนาแนวคิดเพื่อการจัดการเรียนรู้ทางดนตรีเป็นการเฉพาะ กล่าวคือ แนวคิดการสอนทักษะการบรรเลงดนตรี 8Ps มีกระบวนการทั้งสิ้น 8 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 Preparation ขั้นเตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 Primary ขั้นเรียนรู้แรกเริ่ม ขั้นที่ 3 Practice ขั้นปฏิบัติ ขั้นที่ 4 Practical ขั้นปรับประยุกต์ ขั้นที่ 5 Precise and Naturally Practice ขั้นปฏิบัติอย่างถูกต้อง และเป็นธรรมชาติ ขั้นที่ 6 Practice with Group ขั้นปฏิบัติร่วม ขั้นที่ 7 Progress ขั้นก้าวหน้า และขั้นที่ 8 Prominence or Be Self – Made ขั้นสร้างตัวตน โดยแนวคิดดังกล่าวเป็นกระบวนการการเรียนรู้การบรรเลงดนตรีตั้งแต่เริ่มต้นวางแผนการเรียนรู้ กระทั่งผู้เรียนมีเอกลักษณ์ทางดนตรีของตนเอง หากแต่ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ จะต้องมีส่วนที่ผู้สอนที่มีความเข้าใจวิธีการสอน เนื้อหา ทักษะ ผู้เรียน จิตวิทยา และให้เวลากับทั้งตัวเองและผู้เรียนในการเรียนรู้สิ่งใหม่

บรรณานุกรม

- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2561). **สังคีตนิยม : ความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก** (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แชมมณี. (2560). **รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แชมมณี. (2563). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ** (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2563). **ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 13).
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฤดีมน ศรีสุพรรณ. (2559). **สังคมวิทยาการศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สธน โรจนตระกูล. (2559). **ดนตรีนิยม**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (ม.ป.ป.). **การบรรเลงดนตรีไทย**. สืบค้นเมื่อ
31 มีนาคม 2566, จาก <https://saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=1&chap=9&page=t1-9-infodetail05.html>
- สิธณันต์เศก ย่านเดิม. (2558). แนวคิดทฤษฎีการสอนดนตรี, **วารสารศิลปกรรม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. 19(2), 21 – 31.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). **หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง)** (พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- Gupta, D. (2022, January 12). **7 Types of Knowledge: Explicit, Implicit, Tacit, & More**. Retrieved March 27, 2023, from <https://whatfix.com/blog/types-of-knowledge/>.
- Shatz, I. (2016). **The Factors that Determine Success at Learning**. Retrieved March 27, 2023, from <https://effectiviology.com/three-factors-determine-success-at-learning/>.
- Steiner, E. (1988). **Methodology of Theory Building**. Sydney : Educology Research Associates.
- University of Nebrask. (2015). **Cognitive Domain**. Retrieved March 28, 2023, from <https://psych.unl.edu/psycrs/971/tch/all%203%20blooms%202015.pdf>.